

4. Обеспечение защиты архивных документов на бумажных носителях и помещений архивов от биологических вредителей: метод. рекомендации / БелНИИДАД. – Мн., 2006. – 80 с.

Марта Надрага

ПОЛЬСЬКІ ГІМНАЗІЙНІ БІБЛІОТЕКИ У ЛЬВОВІ В 20–30 РОКАХ ХХ ст.: АНАЛІЗ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ

Тривалий час питання читацьких спільнот та читацьких інтересів вивчалось недостатньо і лише недавно стало об'єктом історичних та історико-бібліографічних досліджень. Водночас залишаються практично недослідженими переліки основної і додаткової літератури (т. з. лектура), рекомендованої для самостійного опрацювання учням та гімназістам польських навчальних закладів Львова.

Тому наша робота, метою якої є на підставі архівних матеріалів, зокрема звітів дирекцій львівських шкіл і гімназій, бібліотечних каталогів, книг із переліком лектури дослідити формування шкільних та гімназійних бібліотек міжвоєнного Львова, покликана заповнити цю прогалину.

Протягом 1921–1923 рр. у Львові було 18 загальноосвітніх чоловічих шкіл, 21 жіноча школа і 2 школи змішаного типу. У 1928 р. кількість державних загальноосвітніх шкіл зросла до 44, у них навчалось 16827 дітей. У наступному навчальному році (1929/1930 рр.) кількість школярів і гімназистів збільшилася до 19992 осіб. Окрім державних, функціонувало ще 23 приватні школи [7, s. 165]. При усіх цих навчальних закладах функціонували бібліотеки (книгозбірні) як для учнів, так окремо і для вчителів [6, s. 331–338].

Наприкінці 1927 р. Кураторія Львівського шкільного округу спеціально розглядала питання про стан бібліотек у загальноосвітніх школах. Унаслідок розгляду постав документ, яким передбачено необхідність провести детальну інвентаризацію бібліотек державних і приватних шкіл до кінця лютого 1928 р., а акти ревізії зберігати серед шкільної документації і надавати для ознайомлення на вимогу інспекторів. Зазначалося, що інвентаризація повинна включати точну кількість примірників наявних книжок, окремо треба було зазначити кількість книжок, які отримала бібліотека від квітня 1925 р., а також вказати кількість книжок польською, українською й німецькою мовами [1, арк. 1].

За даними архівів ІХ-ї державної гімназії ім. Я. Кохановського, існуюча там велика книгозбірня поділялася на бібліотеки для учнів та викладачів. Учнівська бібліотека була поділена як по класах, так і тематично, окремо була література, видана іноземними мовами. У 1932 р. зазначена книгозбірня налічувала 1760 позицій, а наступного року була поповнена ще 181 книжкою. У 1933 р. учні прочитали 2133 книжки, найбільше читачів було у двох

перших класах (44 учні брали для читання 579 книжок), двох других класах (відповідно 51 і 416), двох п'ятих класах (відповідно 82 і 711). Щодо інших класів, показники такі: два шості класи – 91 і 177, два сьомі класи – 74 і 132, два восьмі класи – 87 і 118 [4, арк. 63–65.].

Багатий комплект підручників із різних галузей знань мала бібліотека гімназії ім. Я. Длугоша, яка наприкінці 1920-х років вважалася однією з найкраще забезпечених у цілому воєводстві таким видом книжок. На 1928 р. книгозбірня мала «майже 4 500 шкільних підручників. Вони є при загальній дорожнечі шкільної книжки справжньою вигодою не лише для біднішої молоді» [2, с. 47.].

Не остаточно з'ясованим залишається питання про характер літератури, якою переважно цікавилася учнівська молодь. У бібліотечних звітах ІХ-ї державної гімназії ім. Я. Кохановського превалює лише статистика, і є мало відомостей про конкретну тематику книжок. Зокрема, у 1934 р. на теми з географії бібліотека видала 312 книжок 101 учневі. З них найбільшу популярність мали книжки про подорожі й пригоди, особливо серед учнів молодших класів. Лише у першому класі 20 учнів замовили 79 книжок. У цьому ж 1934 р. природничою тематикою цікавилася 255 учнів перших-п'ятих класів, яким було видано 407 книжок. Старшокласники більшу увагу звертали на роботи з філософії. В шкільній бібліотеці була в наявності 121 позиція з цієї галузі знань. За навчальний рік 50 учнів восьмих класів замовили 326 книжки [5, с. 12, 18, 53].

Оцінюючи читацькі зацікавлення учениць жіночої школи ім. М. Конопницької у Львові, бібліотекарка Євгенія Сенковська у письмовому звіті, датованому 8 липнем 1926 р., вказувала, що «молодь дуже охоче читала книжки. Рух у бібліотеці був дуже жвавий. Учениці здавали завдання з творів найпопулярніших авторів..., добре і влучно оцінювали художні твори. Неодноразово своїми оригінальними висновками заставляли задумуватися вчителя. З цього видно, що шкільна бібліотека дуже сприятливо впливає на розвиток молоді, її моральний і розумовий рівень» [3, арк. 25–26].

Таким чином, проаналізувавши звіти дирекцій львівських гімназій, можна вважати, що Львів у 20–30 роках минулого століття, як центр розповсюдження культури в Галичині, мав розгалужену мережу шкільних бібліотек. Ці бібліотеки формувалися згідно з профілем навчального закладу і були важливими складовими в організації навчального процесу.

Список використаних джерел та літератури

1. Обіжники, листування з Міністерством віросповідань і освіти про роботу шкільних бібліотек Львівського шкільного округу 1927–1928 // ЦДІА України у Львові, ф. 179, оп. 5, спр. 283, арк. 1.

2. *Kucharski W.* Przegląd historyczny 50-cia Gimnasjum IV imienia Jana Długosza we Lwowie // *Księga pamiątkowa 50-lecia gimnasjum imienia Jana Długosza we Lwowie.* – Lwów, 1928. – S. 47.

3. Звіти про стан шкільних бібліотек у м. Львові 1926 // ЦДІА України у Львові, ф. 179, оп. 5, од. зб. 297, арк. 25–26.

4. Звіти про діяльність ІХ-ї державної гімназії ім. Я. Кохановського в м. Львові 1932–1937 // ЦДІА України у Львові, ф. 179, оп. 3, од. зб. 411, арк. 63–65.

5. Звіти про перевірку діяльності ІХ-го державного лицю і гімназії ім. Я. Кохановського в м. Львові 1934–1939 // ЦДІА України у Львові, ф. 179, оп. 3, од. зб. 429, арк. 12, 18, 53.

6. *Bibliotheki na wshodnich ziemiach II Rzeczypospolitej : Informator* / [nauk. red. Bieńkowska B.]. – Poznań, 1998. – S. 331–338.

7. *Ostanek A. Życie kulturalne i szkolnictwo polskie we Lwowie w latach 1921–1939* / Adam Ostanek // *Szkice Podlaskie*. – 2009–2010. – Т. 17/18. – S. 165.

Юлія Наливайко

АРХІВ ЯК ЦЕНТР ІСТОРИКО-ДОКУМЕНТОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В історичних студіях багатьох науковців сьогодення II половина ХХ ст. позначається як період активних трансформацій суспільства на шляху до інформаційного устрою. Цей проміжок часу характеризується зародженням та активним розвитком наук інформаційно-документаційного циклу, які всебічно вивчають поняття «інформація», «комунікація», «документ» та ін. За словами сучасних дослідників, документознавство як наукова та начальна дисципліна у вказаний період перебувала у стані активного становлення. Накопичення знань про документ, які склали основу для документознавчої теорії, відбувалось завдяки студіям у галузі спеціальних історичних дисциплін (далі – СІД) [1, с. 58–82].

Одним із найпомітніших подвижників історико-документознавчих досліджень у II половині ХХ ст. вважають Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ України), співробітники якого започаткували діяльність постійного теоретико-практичного семінару з архівознавства, джерелознавства та інших спеціальних історичних дисциплін (далі – семінар при ЦДІАЛ України) у 1961 р. [7]. Його учасники проводили історико-документознавчі дослідження, чималу частину яких складала студія у галузі дипломатики та палеографії.

Народження теоретико-фундаментальних праць із дипломатики можливе лише на ґрунті солідного практичного досвіду [1, с. 109]. Одним із центрів практичних та теоретичних досліджень у галузі дипломатики вважають ЦДІАЛ України [1]. Основу цього архіву складають документи, що були створені в середньовічну добу на території західноукраїнських земель. Тож логічно, що саме вони опинились у полі зору досліджень львівських архівістів. Ця тема входила до кола наукових зацікавлень незмінних учасників семінарських занять при ЦДІАЛ України О. А. Купчинського,